

cuculi. Найменша чисельність та найменша щільність спостерігаються для популяцій таких видів як *Artemisia absinthium* L., *Viola tricolor* L., *Polygonum hydropiper* L., *Primula veris* L.

Серед виявлених нами лікарських рослин 50 видів є офіційними. На території нашого дослідження зростає 27 видів лікарських рослин, що не потребують лімітування заготівлі. Зростає також 12 видів лікарських рослин, що потребують суворого лімітування заготівлі. 11 видів лікарських рослин, що зростають на досліджуваній ділянці, культивуються в Україні як сировина.

Література

1. Адаменко О. М., Рудько Г. І., Консевич М. М. Екологічне картування: Підручник. – Івано-Франківськ: ІМЕ, 2003. – 580 с.
2. Заверуха Б. В., Мінарченко В. М. Наукові основи ресурсознавства лікарських рослин. – Укр. ботан. журн. – 2000, т. 57, №3. – С. 243-249.
3. Лекарственные растения Украины. Ивашин Д. С., Катина З. Ф. Справочник. – Киев: Урожай, 1972. – 352 с.
4. Определитель высших растений Украины/ Д. Н. Доброчаева, М. И. Котов, Ю. Н. Прокудин и др. – К. : Фитосоциоцентр, 1999. – 548с.

Results of the study of quantity and density of medical plants in the downstream of valley river Limnytsya are presented.

Key words: flora, medical plant.

УДК 582.475:575

Надія Різничук

ДО ПИТАННЯ ПРО ВІКОВУ СТРУКТУРУ ПОПУЛЯЦІЙ *Polygonatum multiflorum* L. НА ПРИЛУКВИНСЬКІЙ ВИСОЧИНІ (ПЕРЕДКАРПАТТЯ)

*Досліджено вікову структуру популяцій *Polygonatum multiflorum* L., яка вперше описана на території Прикарпаття. Виявлено, що в досліджуваних популяціях переважають ювенільні та іматурні вікові групи.*

*Ключові слова: популяція, *Polygonatum multiflorum*.*

Вступ

Polygonatum multiflorum L. (Liliaceae) – багаторічник заввишки 30 - 80 см. Цвіте у травні – червні. Рoste в лісах, по чагарниках у Карпатах, на Поліссі, в Лісостепу, зрідка – в Степу, в Гірському Криму. Декоративна, лікарська, харчова рослина [1].

Особлива актуальність в останній час належить детальному вивченню та оцінці стану популяцій рідкісних і тих, які знаходяться на межі зникнення, видів рослин з метою розробки наукових основ їх охорони.

На прикладі купини багатоквіткової (*P. multiflorum*) можна показати, яким чином відповідний підхід може бути корисним як для вивчення популяційної біології окремих видів, так і для вироблення тактики і стратегії збереження унікального фітогенотипу.

Метою роботи було вивчення вікової структури *P. multiflorum*, оскільки у Прикарпатті дане питання досі не вивчалось.

Матеріали і методи

Дослідження проводились в період з травня 2005 р. до травня 2007 р. на території Прилукивської височини у Передкарпатті в межах Івано-Франківської області. Вивчалися 4 популяції купини багатоквіткової в середній течії ріки Лукви в Калуському й Галицькому районах.

Основна характеристика складена на основі опису пробних ділянок площею 1м². Біоморфологічна характеристика рослин кожної вікової групи і підгрупи складена на основі замірів 25 особин [3, 4]. Визначення вікової структури в кожній популяції проводилося методом викопування всіх рослин на 5 ділянках площею 1м² і класифікації особин за морфологічними ознаками.

Результати і обговорення

У онтогенезі *P. multiflorum* виділено 3 вікові періоди та 9 вікових станів: прегенеративний період: р – проростки, j – ювенільні, im – іматурні, v – віргінільні; генеративний період: g₁ – молоді, g₂ – середньовічні, g₃ – старі генеративні; постгенеративний період: ss – субсенильні, s – сенильні.

Виділивши всі вікові групи особин на 1м², можемо визначити їх віковий спектр (табл. 1).

Таблиця 1. Вікова структура популяцій *Polygonatum multiflorum* L. на території Прилуквинської височини

Вікові групи	Частка особин у віковому спектрі, %			
	популяція I	популяція II	популяція III	популяція IV
Проростки (р)	2,86	11,52	9,28	15,26
Ювенільні (j)	36,20	17,71	27,71	25,00
Іматурні (im)	20,00	16,54	16,49	18,04
Віргінільні (v)	8,56	7,81	7,22	4,15
Молоді генеративні (g ₁)	3,80	6,70	7,22	5,54
Середньовікові генеративні (g ₂)	5,72	15,50	9,28	11,11
Старіючі генеративні (g ₃)	4,76	11,02	8,25	6,34
Субсенільні (ss)	2,86	4,16	10,31	4,15
Сенільні (s)	15,24	9,72	8,25	9,72

В популяції I на 1м² нараховується, в середньому, 105,5 особин. У даній популяції переважають ювенільні та іматурні особини. На цій стадії рослини розвиваються повільно і можуть знаходитись в ній від 2-3 до 5-10 років. Згодом вони швидко наростають і досягають стану зрілих віргінільних особин.

Проростків мало, вони мають низьку адаптивну здатність до умов навколишнього середовища, тому великий відсоток їх гине.

Особин генеративного періоду налічується 15,8, в тому числі, молодих - 4,2 середньовікових - 6,3, старіючих - 5,3. Таким чином, ця стадія в даній популяції розвинена слабо.

Відмічена досить значна частка сенільних особин, але вони живуть не довго. Деякі сенільні особини дають нове вегетативне потомство, а решту почали розпадатись на окремі партикули, які для проростання не мають сили та енергії. Потомство сенільних особин нестійке і недовговічне.

У популяції II на 1м² налічується 143,2 особин. Тут переважають ювенільні, іматурні та середньовікові генеративні особини.

У популяції III на 1м² в середньому припадає 97,6 особин. Домінуючими є ювенільна та іматурна вікові групи. Вікові групи трьох генеративних стадій майже рівні за кількістю особин, є майже однаково (7 та 8 особин відповідно), а середньовікових-більше (9 особин на 1м²). Проростків та віргінільних особин мало. Одна сенільна особина розпалась на частини і дала початок новим особинам, але їх життєвий потенціал значно нижчий, ніж особин, що похродять від молодших материнських рослин.

У популяції IV на 1м² в середньому виявлено 72,3 особини різних вікових категорій. Переважаючими є ювенільні особини. Проростків та іматурних особин дещо менше, а віргінільних, молодих генеративних та субсенільних особин найменше.

Висновки

Досліджувані популяції *Polygonatum multiflorum* L. на Прилуквинській височині (Передкарпаття) представлені всіма віковими групами, тому вони є повночленними. У всіх досліджуваних популяціях найкраще представлені групи ювенільних та іматурних особин. Серед генеративних рослин мало виражена група молодих, більше старіючих та ще більше середньовікових особин. Найменші частки у вікових спектрах належать віргінільним та субсенільним особинам, досить помітною є частка сенільних рослин. Найбільш мінливою є кількість проростків.

Література

1. Комендар В.І. Проблеми охорони фітогенфонду Карпат // Укр. ботан. журн. - 1988. - Т. 45, №1. - С. 1-6.
2. Кричфалуший В.В., Комендар В.І. Биоэкология редких видов растений на примере эфемероидов Карпат. - Львів: Світ, 1990. - 236 с.
3. Смирнова О.В. Динамика ценопопуляций травянистых растений широколиственных лесов европейской части СССР // Динамика ценопопуляций растений. - М.: Наука, 1985. - С. 23-36.
4. Уранов А.А., Смирнова О.В. Классификация и основные черты развития популяций многолетних растений // Бюл. Моск. о-ва испытателей природы. Отд. биол. - 1969. - Вып. 1. - С. 119-134.

The age structure of Polygonatum multiflorum L. populations is explored, that is described on territory of Prykarpattia for the first time. It is exposed that in explored populations prevail juvenile and immature groups.

Key words: population, *Polygonatum multiflorum*